

NEKI KORELATI ZADOVOLJSTVA ŽIVOTOM KOD POMORACA

Zvezdan Penezić

Odjel za psihologiju, Sveučilište u Zadru
Obala kralja Petra Krešimira IV. 2, 23 000 Zadar
zvvezdan@unizd.hr

Ana Slišković

Odjel za psihologiju, Sveučilište u Zadru
Obala kralja Petra Krešimira IV. 2, 23 000 Zadar
aslavic@unizd.hr

Daria Kevrić

23000 Zadar
daria.kevric@gmail.com

Sažetak

S obzirom na specifičnost radnih uvjeta te velik broj specifičnih radnih stresora s kojima se suvremeni pomorci suočavaju, kod ove skupine zaposlenika mogu se očekivati negativni ishodi za njihovu psihofizičku dobrobit. Međutim, ova je skupina zaposlenika u dosadašnjim istraživanjima u području profesionalnog stresa i zadovoljstva poslom relativno zanemarena, osobito kod nas, pa je ovo istraživanje prvenstveno namijenjeno produbljivanju spoznaja na tom području.

Cilj ovog istraživanja bio je ispitati povezanost crta ličnosti, socijalne i emocionalne usamljenosti, depresivnosti, stresa, zadovoljstva poslom te nekih socio-demografskih karakteristika sa zadovoljstvom životom kod pomoraca. U istraživanju je sudjelovalo 85 pomoraca.

Utvrđeno je da postoji pozitivna povezanost zadovoljstva životom i ekstraverzije, ugodnosti, emocionalne stabilnosti i intelekta, dok je povezanost zadovoljstva životom i depresivnosti, stresa, socijalne usamljenosti, usamljenosti u ljubavi i usamljenosti u obitelji negativna. Varijable duljina radnog staža i trenutna lokacija ispitanika nisu značajno diferencirale ispitivane mjere, dok se ispitanici s različitim vrstom ugovora značajno razlikuju tek u usamljenosti u ljubavi.

Zaključno, depresivnost i stres pokazali su se značajnim negativnim, dok su zadovoljstvo poslom i ugodnost značajni pozitivni prediktori zadovoljstva životom kod skupine pomoraca.

Ključne riječi: pomorci, zadovoljstvo životom, radni stres, depresivnost, usamljenost, crte ličnosti

UVOD

Posao pomoraca karakteriziraju specifični psihosocijalni izvori stresa, kao što su: duga odvojenost od obitelji i izolacija, poremećaji bioritma koji proizlaze iz smjenskog rada i čestog mijenjanja sata zbog putovanja te prekomjerna razina radne odgovornosti (Jeżewska, Leszczyńska i Jaremin, 2006). Specifični izvori stresa kod pomoraca podrazumijevaju i konstantnu modernizaciju i automatizaciju svjetske pomorske flote, koja vodi novim profesionalnim zahtjevima na suvremene pomorce, strogi hijerarhijski ustroj rada, nepovoljne uvjete rada u plovidbi, prostornu restrikciju života na brodu, nedostatak privatnosti i probleme u međuljudskim odnosima u brodskom kolektivu (Sindik, 1989; Gjukić i Stojanović, 2002; Ćurko i Vertovšek, 2010).

Navedeni izvori stresa zajedno s nemogućnošću kontrole nad njima mogu uzrokovati fiziološke i psihološke poteškoće za pomorce (Dolmierski, Leszczyńska i Nitka, 1998; Đurović, 2004). Na osnovi navedenoga jasno je da bi dobrobit pomoraca zbog specifičnih uvjeta života i rada mogla biti dijelom određena razinama stresa, usamljenosti i depresivnosti. Budući da je još uvijek nedovoljno istraživanja koja to pokazuju, ovo je istraživanje prvenstveno namijenjeno produblivanju spoznaja na tom području.

Dok je o doživljaju *stresa* u ovom istraživanju zaključivano na temelju stresnih reakcija, odnosno simptoma, u pogledu *usamljenosti* je prihvaćeno multidimenzionalno poimanje ovog konstrukta (Ivanov, Penezić i Gregov, 1998). Dva osnovna tipa usamljenosti su *emocionalna ili intimna usamljenost*, koja nastaje kao rezultat nedostatka prisnosti i intimne privrženosti nekoj drugoj osobi, i *socijalna usamljenost*, koja nastaje kao rezultat nedostatka mreže socijalnih odnosa. Budući da je *depresivnost* sve učestalije iskustvo suvremenog čovjeka (Vulić-Prtorić, 2004), može se očekivati da pomorci na intenzivne radne stresore i usamljenost reagiraju doživljajem *depresivnih simptoma*, kao što su utučenost, pomanjkanje radosti, čuvstvena praznina, bezvoljnost i gubitak interesa (Hautzinger, 1998). O subjektivnoj dobrobiti pomoraca, kao ishodnoj varijabli u procesu stresa, u ovom istraživanju zaključivano je na osnovi njihove procjene *zadovoljstva životom* (Shin i Johnson, 1978). Uz globalnu procjenu ukupnog zadovoljstva životom, ovim istraživanjem zahvaćeno je i *zadovoljstvo poslom* pomoraca.

Budući da rezultati istraživanja pokazuju da su *crte ličnosti*, osobito *neuroticizam* i *ekstraverzija*, snažni prediktori zadovoljstva životom, istraživanjem su zahvaćene crte ličnosti iz petofaktorskog modela ličnosti. Ekstraverzija i neuroticizam dobri su prediktori zadovoljstva životom jer utječu na afektivno iskustvo. Naime, ekstraverzija vodi doživljavanju više pozitivnih, a neuroticizam više negativnih iskustava (Costa i McCrae, 1980; Schimmack, Oishi, Furr i Funder, 2004). Dok su povezanosti *ugodnosti* i *savjesnosti* s procjenom kvalitete života pozitivne i umjerene (Lučev i Tadinac, 2010), rezultati istraživanja za petu dimenziju, bilo da se ona konceptualizira kao *intelekt* ili kao *otvorenost prema iskustvu*, nisu jednoznačni.

Cilj ovog istraživanja bio je ispitati povezanost crta ličnosti, depresivnosti, stresa, zadovoljstva poslom, socijalne i emocionalne usamljenosti te nekih socio-demografskih i radnih karakteristika sa zadovoljstvom životom kod pomoraca.

Pretpostavljeno je da će zadovoljstvo životom biti u negativnoj korelaciji s depresivnošću, stresom, socijalnom i emocionalnom usamljenošću, dok će s ekstraverzijom, savjesnosti, ugodnosti, emocionalnom stabilnosti, zadovoljstvom poslom te bračnim statusom biti u pozitivnoj korelaciji. Budući da su pojedinci duljeg radnog staža mogli razviti bolje strategije prilagodbe na stresne uvjete, a pojedinci kraćeg trajanja ugovora su u kraćim vremenskim intervalima izloženi stresnim utjecajima posla, pretpostavljeno je da će kod pojedinaca dužeg radnog staža i kraćeg trajanja ugovora na brodu zadovoljstvo životom biti značajno veće, dok će depresivnost, stres i usamljenost biti značajno manji. Konačno, pretpostavljeno je da će, za razliku od onih pojedinaca koji su trenutno na brodu, kod pojedinaca koji su trenutno kod kuće zbog prestanka izloženosti stresnim radnim uvjetima zadovoljstvo životom biti značajno veće, a depresivnost, stres i usamljenost značajno manji.

METODA

Ispitanici

U istraživanju je sudjelovalo 85 pomoraca. Raspon dobi sudionika bio je od 21 do 60 godina, a prosječna dob iznosila je 34 godine ($SD = 8,25$).

Postupak

Ispitivanje je provedeno tijekom svibnja 2012. godine primjenom *online* upitnika. Poziv na sudjelovanje u istraživanju poslan je potencijalnim ispitanicima putem elektroničke pošte, a sam poziv je ujedno sadržavao i molbu da se proslijedi drugim potencijalnim ispitanicima. Sudionici su pristupili upitnicima putem web stranice na kojoj je bila postavljena opća uputa, cilj istraživanja i objašnjenje o anonimnosti te korištenju podataka isključivo u istraživačke svrhe.

Instrumentarij

U istraživanju je korišten upitnik koji je uključivao demografske podatke te skale kojima su zahvaćene crte ličnosti, depresivnost, stres, zadovoljstvo životom i poslom te usamljenost (Tablica 1.). Crte ličnosti mjerene su skraćenom verzijom Upitnika za mjerenje pet crta ličnosti (*IPIP Scales Measuring the Big-Five Domains*, Goldberg, 1999), koja se sastoji od po 10 tvrdnji za svaku od pet dimenzija: *ekstraverziju, ugodnost, savjesnost, emocionalnu stabilnost i intelekt*. Zadatak ispitanika bio je procijeniti koliko se svaka tvrdnja odnosi na njih, pri čemu je korištena skala sa pet stupnjeva (od 1- u potpunosti netočno do 5 – u potpunosti točno).

U ispitivanju su, nadalje, korištene subskala *depresivnosti* i subskala *stresa* iz Skale depresivnosti, anksioznosti i stresa (*DASS*, Reić Ercegovac i Penezić, 2012). Subskala *depresivnosti* (14 čestica) odnosi se na simptome disforije, beznadnosti, vlastitog obezvrjeđivanja, apatije i nedostatka interesa, a subskala *stresa* (14 čestica) obuhvaća pokazatelje kronične, nespecifične pobuđenosti, poteškoće opuštanja, uznemirenost, nestrpljenje i sl. Ispitanici su odgovarali na pitanja zaokruživanjem odgovarajućega broja na skali s tri stupnja, od 0 – uopće se ne odnosi na mene, do 3 – potpuno se odnosi na mene.

Zadovoljstvo životom mjereno je Skalom zadovoljstva životom (Penezić, 2002), koja se sastoji od 20 čestica. Ispitanici su odgovarali zaokruživanjem odgovarajućeg broja na skali s pet stupnjeva.

Skalom zadovoljstva poslom (*Brief overall job satisfaction measure II*) (Judge, Parker, Colbert, Heller i Illies, 2001), koja se sastoji od 5 čestica, zahvaćeno je *zadovoljstvo poslom*. Ispitanici su odgovarali zaokruživanjem odgovarajućeg broja na skali s pet stupnjeva.

Konstrukat usamljenosti je zahvaćen Skalom socijalne i emocionalne usamljenosti (Čubela Adorić, 2004). Skala se sastoji od tri subskale kojima se, zasebno, ispituju usamljenost u domenama prijateljskih odnosa (subskala *socijalne usamljenosti*, 13 čestica), odnosa s obitelji (subskala *usamljenosti u obitelji*, 11 čestica) i ljubavnih veza (subskala *usamljenosti u ljubavi*, 12 čestica). Usamljenost u ljubavi i usamljenost u obitelji podtipovi su konstrukta *emocionalna usamljenost*. Na svim subskalama ispitanici su odgovarali procjenom stupnja slaganja s pojedinom tvrdnjom na skali sa sedam stupnjeva.

REZULTATI

Tablica 1. Deskriptivni parametri i pokazatelji pouzdanosti korištenih mjera (N = 85)

	Teorijski raspon	Dobiveni raspon	<i>M</i>	<i>SD</i>	Cronbach alpha koeficijent
Zadovoljstvo životom	1-5	1,6 - 4,7	3,63	0,53	0,91
Zadovoljstvo poslom	1-5	1 - 5	3,43	0,75	0,83
Ekstraverzija	1-5	2 - 4,6	3,15	0,55	0,81
Ugodnost	1-5	2,1 - 4,7	3,80	0,53	0,83
Savjesnost	1-5	1,7 - 4,9	3,84	0,59	0,83
Emocionalna stabilnost	1-5	1,6 - 4,5	3,23	0,62	0,84
Intelekt	1-5	2,3 - 4,8	3,62	0,51	0,74
Depresivnost	0-3	0 - 2,4	0,40	0,44	0,90
Stres	0-3	0 - 2,7	0,80	0,57	0,94
Socijalna usamljenost	1-7	1 - 6	2,44	0,93	0,92
Usamljenost u ljubavi	1-7	1 - 6,7	2,46	1,40	0,90
Usamljenost u obitelji	1-7	1 - 7	1,56	0,90	0,93

Tablica 2. Koeficijenti korelacije između korištenih mjera (N = 85)

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	
1. Ekstraverzija	1												
2. Ugodnost	0,35**	1											
3. Savjesnost	0,04	0,31**	1										
4. Emocionalna stabilnost	0,11	0,18	-0,02	1									
5. Intelekt	0,27*	0,32**	0,41**	-0,02	1								
6. Depresivnost	-0,22*	-0,26*	-0,10	-0,59**	-0,10	1							
7. Stres	-0,13	-0,19	0,01	-0,73**	0,05	0,75**	1						
8. Zadovoljstvo životom	0,24*	0,51**	0,19	0,30**	0,27*	-0,58**	-0,32**	1					
9. Zadovoljstvo poslom	0,26*	0,24*	0,10	0,16	0,28*	-0,39**	-0,16	0,67**	1				
10. Socijalna usamljenost	-0,19	-0,52**	-0,31**	-0,16	-0,22*	0,37**	0,25*	-0,51**	-0,32**	1			
11. Usamljenost u ljubavi	-0,03	-0,17	-0,21	-0,32**	-0,07	0,49**	0,31**	-0,38**	-0,19	0,39**	1		
12. Usamljenost u obitelji	-0,09	-0,41**	-0,13	-0,11	-0,00	0,17	0,18	-0,32**	-0,14	0,34**	0,26*	1	
13. Bračni status	-0,14	-0,09	-0,01	-0,01	-0,15	-0,03	0,09	0,08	0,71**	-0,06	-0,39**	-0,13	1

Napomena: ** $p < 0,01$, * $p < 0,05$; kod bračnog statusa korišten je Spearmanov koeficijent korelacije s ostalim mjerama, a kod svih ostalih Pearsonov koeficijent korelacije

Rezultati korelacijskih analiza (Tablica 2) upućuju na to da postoji pozitivna povezanost zadovoljstva životom i ekstraverzije, ugodnosti, emocionalne stabilnosti, intelekta i zadovoljstva poslom, dok je povezanost zadovoljstva životom i depresivnosti, stresa, socijalne usamljenosti, usamljenosti u ljubavi i usamljenosti u obitelji negativna. Dobivena je negativna povezanost bračnog statusa i usamljenosti u ljubavi, dok je povezanost bračnog statusa i zadovoljstva poslom pozitivna.

Provedene su jednosmjerne analize varijanci koje su pokazale da efekti radnog staža i trenutne lokacije na ispitivane mjere nisu značajni. Kod ispitanika s različitim vrstom ugovora postoji značajna razlika tek u razini usamljenosti u ljubavi ($F = 3,059$, $p < 0,05$). U odnosu na pomorce s fiksnim ugovorima (mjeseci na brodu vs. mjeseci kod kuće: 1-1, 3-3, 4-3), pomorci u kategoriji “ostali” imaju značajno veće razine usamljenosti u ljubavi ($M = 3,23$, $SD = 1069$). Pomorci u ovoj kategoriji su preko šest mjeseci na brodu, a kod kuće ovisno o tome kad ih kompanija pozove natrag na brod.

Da bi se utvrdili doprinosi ispitivanih prediktorskih varijabli objašnjenju manifestne varijance zadovoljstva životom, provedena je hijerarhijska regresijska anali-

Tablica 3. Regresijska analiza sa zadovoljstvom životom kao kriterijskom, te crtama ličnosti, zadovoljstvom poslom, usamljenosti, depresivnosti i stresom kao prediktorskim varijablama

		Zadovoljstvo životom		
		R= 0,570, R ² = 0,325 F(5,79) = 7,594, p < 0,000		
	Prediktori	β	t(79)	p
I. korak	Ekstraverzija	0,029	1,564	0,122
	Ugodnost	0,423	0,281	0,779
	Savjesnost	0,003	3,956	0,000
	Emocionalna stabilnost	0,215	0,024	0,981
	Intelekt	0,136	2,272	0,026
		R= 0,777, R ² = 0,604 F(6,78) = 19,855, p < 0,000		
	Prediktori	β	t(78)	p
II. korak	Ekstraverzija	-0,058	-0,729	0,468
	Ugodnost	0,362	4,370	0,000
	Savjesnost	0,019	0,234	0,816
	Emocionalna stabilnost	0,143	1,952	0,054
	Intelekt	0,012	0,145	0,885
	Zadovoljstvo poslom	0,571	7,426	0,000
ΔR^2		F		p
0,280		55,140		0,000
		R= 0,805, R ² = 0,648 F(9,75) = 15,335, p < 0,000		

Zadovoljstvo životom				
R= 0,570, R ² = 0,325 F(5,79) = 7,594, p < 0,000				
	Prediktori	β	t(74)	p
III. korak	Ekstraverzija	-0,047	-0,614	0,541
	Ugodnost	0,284	3,075	0,003
	Savjesnost	-0,037	-0,467	0,642
	Emocionalna stabilnost	0,089	1,200	0,234
	Intelekt	0,032	0,397	0,692
	Zadovoljstvo poslom	0,522	6,850	0,000
	Socijalna usamljenost	-0,117	-1,310	0,194
	Usamljenost u ljubavi	-0,159	-1,987	0,051
	Usamljenost u obitelji	-0,044	-0,564	0,575
	ΔR^2	F	p	
	0,044	3,095	0,032	
R= 0,842, R ² = 0,709 F(11,73) = 16,132, p < 0,000				
	Prediktori	β	t(73)	p
IV. korak	Ekstraverzija	-0,055	-0,777	0,439
	Ugodnost	0,265	3,094	0,003
	Savjesnost	-0,039	-0,522	0,603
	Emocionalna stabilnost	0,083	0,858	0,394
	Intelekt	0,020	0,266	0,791
	Zadovoljstvo poslom	0,451	6,166	0,000
	Socijalna usamljenost	-0,073	-0,884	0,380
	Usamljenost u ljubavi	-0,049	-0,625	0,534
	Usamljenost u obitelji	-0,083	-1,128	0,263
	Depresivnost	-0,398	-3,839	0,000
	Stres	0,245	2,304	0,024
	ΔR^2	F	p	
	0,061	7,590	0,001	

za sa zadovoljstvom životom kao kriterijskom varijablom. U prvom koraku uvedene su *crte ličnosti*, u drugome *zadovoljstvo poslom*, u trećem tri tipa *usamljenosti*, a u četvrtom koraku *stres* i *depresivnost*.

Dobiveni rezultati pokazuju da crte ličnosti značajno predviđaju zadovoljstvo životom (objašnjavaju 32,5% varijance), pri čemu se *savjesnost* i *intelekt* pokazuju kao značajni samostalni prediktori. *Zadovoljstvo poslom*, uključeno u drugom koraku, pokazuje se kao značajan samostalni prediktor kriterija, objašnjavajući dodatnih 28% varijance. Uključivanjem zadovoljstva poslom gubi se značajnost beta pondera za crte ličnosti *savjesnost* i *intelekt*, dok *ugodnost* postaje značajan prediktor zadovoljstva životom. Tipovi usamljenosti, uključeni u trećem koraku objašnjavaju dodatnih 4,4% varijance, no nijedan od tipova usamljenosti ne pokazuje samostalan

značajan doprinos. Uvođenjem *stresa* i *depresivnosti* u četvrtom koraku, objašnjeno je dodatnih 6,1% varijance zadovoljstva životom, pri čemu su se oni pokazali značajnim samostalnim prediktorima zadovoljstva životom.

RASPRAVA

Teorijski i empirijski podaci iz literature (npr. Eddington i Shuman, 2004) ukazuju da su osobne reakcije na životne događaje (primjerice, stresne radne uvjete) u određenju zadovoljstva životom važnije od samih događaja. S obzirom na to da karakteristike ličnosti utječu na to kakve ćemo reakcije imati, ne čudi što rezultati i ovog istraživanja pokazuju da su crte ličnosti važan korelat i prediktor zadovoljstva životom. Kod skupine pomoraca postoji značajna pozitivna povezanost zadovoljstva životom i ekstraverzije, ugodnosti, emocionalne stabilnosti te intelekta. Rezultati su u skladu s ranijim nalazima (primjerice Bratko i Sabol, 2005; Lučev i Tadinac, 2010). Pozitivna korelacija zadovoljstva životom i zadovoljstva poslom također je u skladu s ranijim nalazima (npr. Đurđević, 2010). Kod pomoraca koji vide smisao u obavljanju rada u tako stresnim uvjetima te su zadovoljni prihodima i mogućnostima napredovanja, raste i zadovoljstvo poslom, te time moguće i utječe na njihovo zadovoljstvo životom.

S obzirom na to da je centralna komponenta fenomenologije depresivnosti trajni osjećaj nezadovoljstva (Lewinsohn, Redner i Seeley, 1991), dobivena značajna negativna povezanost depresivnosti i zadovoljstva životom je konzistentna s teorijskim očekivanjima. Budući da su pomorci daleko od svojih obitelji te žive u izolaciji u tako teškim uvjetima rada, moguće je da to povećava razinu njihove depresivnosti koja je povezana s manjim zadovoljstvom životom. Utvrđena negativna povezanost stresa i zadovoljstva životom također je u skladu s očekivanjima budući da pomorci rade u izuzetno stresnim uvjetima te se može očekivati da je veći stres povezan s manjim zadovoljstvom. Rezultati provedenog istraživanja na pomorcima potvrđuju i ranije nalaze o negativnoj povezanosti između usamljenosti i zadovoljstva životom (npr. Penezić, Lacković-Grgin i Sorić, 1999). Socijalna i emocionalna usamljenost koja proizlazi iz načina života pomoraca zasigurno ima udjela u određenju njihova zadovoljstva životom.

Bračni status se pokazao pozitivno povezanim sa zadovoljstvom poslom i životom. Budući da oni pomorci koji su u braku, najčešće imaju djecu i rade da svojoj djeci i supružniku osiguraju potrebna materijalna dobra, i očekivano je da će oni, zbog većeg smisla rada u tako stresnim uvjetima, biti zadovoljniji poslom.

Testiranje efekata dobi, vrste ugovora te trenutne lokacije ispitanika nije potvrdilo očekivane učinke na korištene mjere. Iznimku čini značajan učinak radnog ugovora na usamljenost u ljubavi, koji je rezultat predugog trajanja radnog ugovora te nemogućnosti kontrole i planiranja vremena kod kuće, što zasigurno djeluje na intimne odnose. Potencijalno objašnjenje izostanka učinka trenutne lokacije ispi-

tanika (na brodu vs. kod kuće) moglo bi biti nepostojanje podataka o tome koliko dugo su kod kuće ili na brodu, što će se provjeriti u daljnjim istraživanjima.

Zaključno, rezultati provedenog istraživanja pokazali su da su značajni negativni prediktori zadovoljstva životom kod pomoraca depresivnost i stres. S druge strane, zadovoljstvo poslom i ugodnost pokazali su se značajnim pozitivnim prediktorima zadovoljstva životom kod ispitivane skupine pomoraca. Budući da se živeći i radeći na takav način pomorci mnogo žrtvuju, može se očekivati da je od velike važnosti da njihov način života i rad imaju smisla, odnosno da su zadovoljni svojim poslom, te da je ono zbog toga značajan pozitivni prediktor njihova zadovoljstva životom. S druge strane, moguće je da oni koji su ugodniji imaju pozitivniji stav prema poslu i životu općenito, što onda utječe na procjene njihova zadovoljstva.

Na koncu, potrebno je navesti ograničenja provedenog istraživanja koja su prvenstveno vezana uz relativno mali uzorak te korelacijski nacrt koji ne omogućuje zaključivanje o kauzalnim odnosima između ispitivanih mjera. Dodatni nedostatak odnosi se na nemogućnost uspoređivanja ispitane skupine pomoraca s općom populacijom pomoraca. Daljnja bi istraživanja na većem uzorku pomoraca trebala provjeriti efekte socio-demografskih varijabli i radnih varijabli, kao što su funkcija i rang na brodu, detaljniji podaci o vrsti broda, ugovora i lokaciji te tvrtki u kojoj rade.

Ipak, provedeno pionirsko istraživanje pomoraca na našem području daje uvid u važne korelate i prediktore zadovoljstva životom pomoraca. Dobiveni podaci mogu poslužiti u planiranjima idućih istraživanja koja bi trebala dati podatke koji bi se mogli koristiti za selekciju i intervencijske organizacijske strategije upravljanja sa stresom na radu kod pomoraca.

LITERATURA

- Bratko, D., Sabol, J. (2005). Osobine ličnosti i osnovne psihološke potrebe kao prediktori zadovoljstva životom. *Društvena istraživanja*, 15, 693-711.
- Costa, P.T., McCrae, R.R. (1980). Influence of extraversion and neuroticism on subjective well-being: Happy and unhappy people. *Journal of Personality & Social Psychology*, 38, 668-678.
- Ćubela Adorić, V. (2004). Skala socijalne i emocionalne usamljenosti, U Proroković, A., K. Lacković-Grgin, V. Ćubela Adorić, Z. Penezić (Ur.). *Zbirka psihologijskih skala i upitnika – Svezak 2* (36-44). Zadar: Sveučilište u Zadru.
- Ćurko, B., Vertovšek, N. (2010). Nova rješenja za profesionalne izazove pomoraca – anti-stres programi i razvijanje kritičkog mišljenja. *Metodički ogledi*, 17, 87-103.
- Dolmierski R., Leszczyńska I., Nitka J. (1998). Evaluation of psychical state of the engine room crew members of a long period of service at sea. *Bulletin of the Institute of Maritime and Tropical Medicine in Gdynia*, 39, 149-154.
- Đurđević, K. (2010). *Zadovoljstvo različitim aspektima posla i poslom u cjelini te njihov odnos sa zadovoljstvom životom i sociodemografskim varijablama*. Doktorska disertacija. Sveučilište u Zagrebu: Hrvatski studiji, Odsjek za psihologiju.

- Đurović, A.N. (2004). *Pomorac – “duga plovidba” – stres*. Kotor: D. A. Đurović.
- Eddington, N., Shuman, R. (2004.). *Subjective well being*. Austin: Continuing Psychology Education.
- Gjukić, B., Stojanović, M. (2002). Stres i međuljudski odnosi pomoraca, *Naše more*, 49, 83-89.
- Goldberg, L.R. (1999). A broad-bandwidth, public-domain, personality inventory measuring the lower-level facets of several Five-Factor models. U I., Mervielde, I. Deary, F. De Fruyt, F. Ostendorf (Eds.). *Personality Psychology in Europe, Vol. 7.* (str. 7-28). Tilburg, The Netherlands: Tilburg University Press.
- Hautzinger, M. (1998). *Depresija*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- Ivanov, L., Penezić, Z., Gregov, Lj. (1998). Relacije usamljenosti i samoefikasnosti s nekim osobnim varijablama. *Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru, Razdio FPSP*, 37, 53-66.
- Jeżewska, M., Leszczyńska, I., Jaremin, B. (2006). Work-related stress at sea: self estimation by maritime students and officers. *International Maritime Health*, 57, 66-75.
- Judge, T.A., Parker, S., Colbert, A.E., Heller, D., Illies, R. (2001). Job satisfaction: A cross-cultural review. U N. Anderson, D. Ones, H. Sinanngil, C. Viswesvaran (Eds.) *Handbook of industrial, work, and organizational psychology*, Vol 2, (25-52). London, UK: Sage.
- Lewinsohn, P.M., Redner, E., Seeley, J.R. (1991). The relationship between life satisfaction and psychosocial variables: New perspectives. U F. Strack, M. Argyle, N. Schwarz (Ur.), *Subjective well-being: An interdisciplinary perspective* (141-169). New York: Pergamon.
- Lučev, I., Tadinac, M. (2010). Provjera dvaju modela subjektivne dobrobiti te povezanosti zadovoljstva životom, demografskih varijabli i crta ličnosti. *Migracijske i etničke teme*, 26, 263-296.
- Penezić, Z. (2002). Skala zadovoljstva životom. U K. Lacković-Grgin, A. Proroković, V. Čubela, Z. Penezić (Ur.), *Zbirka psihologijskih skala i upitnika – Svezak 1*, str. 20-22. Zadar: Filozofski fakultet.
- Penezić, Z., Lacković-Grgin, K., Sorić, I. (1999). Uzroci usamljenosti. *Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru, Razdio FPSP*, 38, 59-78.
- Reić Ercegovac, I., Penezić, Z. (2012). Skala depresivnosti, anksioznosti i stresa. U A. Proroković, V. Čubela Adorić, Z. Penezić, I. Tucak Junaković, (Ur), *Zbirka psihologijskih skala i upitnika*, 6, str. 15-22. Zadar: Sveučilište u Zadru, Odjel za psihologiju.
- Schimmack, U., Oishi, S., Furr, R.M., Funder, D.C. (2004). Personality and Life Satisfaction: A Facet-Level Analysis. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 30, 1062-1075.
- Shin, D.C., Johnson, D.M. (1978). Avowed happiness as an overall assessment of the quality of life. *Social Indicators Research*, 5, 475-492.
- Sindik, J. (1989). Pomorski brodovi kao primjer ‘ograničene okoline’ i pripadni oblici adaptivnog ponašanja. *Naše more*, 36, 51-52.
- Vulić Prtorić, A. (2004). *Depresivnost u djece i adolescenata*. Jastrebarsko: Naklada Slap.

SOME CORRELATES OF LIFE SATISFACTION IN SEAMEN

Summary

With regard to the specific working conditions and a large number of specific work stressors with which modern seamen are faced, negative outcomes at their psychophysical wellbeing can be expected. However, this group of employees was relatively left out from the research in the field of occupational stress and job satisfaction, especially in our region, so this study is primarily intended to deepen the knowledge in this area.

The aim of this study was to investigate the relationship between personality traits, social and emotional loneliness, depression, stress, job satisfaction and some socio-demographic characteristics with life satisfaction in seamen. The study included 85 participants.

A significant positive correlation was found between life satisfaction and extraversion, agreeableness, emotional stability and intellect, while the correlation of life satisfaction and depression, stress, social loneliness, loneliness in love and loneliness in family is significantly negative. Length of work service and current location of subjects did not significantly differentiate the tested individual characteristics, while participants with different types of contract significantly differed only in the loneliness in love variable.

Finally, depression and stress were found to be negatively significant, while job satisfaction and agreeableness were positively significant predictors of life satisfaction in a group of seamen.

Key words: seamen, life satisfaction, occupational stress, depression, loneliness, personality traits

Primljeno: 08. 05. 2013.

